ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
імені ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Фізична терапія при множинних порушеннях організму»

Назва курсу	Фізична терапія при множинних порушеннях організму
Адреса викладання курсу	ЛДУФК імені Івана Боберського, вул. Черемшини, 17
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	факультет фізичної терапії та ерготерапії, кафедра фізичної терапії та ерготерапії
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	22 – охорона здоров'я, спеціальність 227 – фізична терапія, ерготерапія
Освітня програма	Фізична терапія, ерготерапія
Кількість кредитів	3 – 90 год., із них 56 авдиторних: 16 годин лекцій, 40 годин практичних занять і 34 години самостійної роботи
Формат курсу	очний
Рік підготовки	- 4, семестр - 8
Компонент освітньої програми	нормативний
Дні занять	відповідно до графіку навчального процесу
Консультації	в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю)
Мова викладання	українська
Форма контролю	недиференційований залік
Викладачі курсу	доцент, канд. мед. наук – Гула Ганна Володимирівна; викладач – Рак Олександра Сергіївна.
Контактна інформація викладачів	kafedraftie@gmail.com тел. сл.: (032)276-89-85; (032)261-19-37
Сторінка курсу	

Опис дисципліни

Фізична терапія – це сформована і легітимна професія, з особливими професійними аспектами клінічної діяльності та освіти, що визначається різноманітністю соціальних, економічних, культурних та політичних умов. Але вона, безумовно, є окремою професією, тому першою професійною кваліфікацією, отриманою в будь-якій країні, є успішне завершення навчальної

програми, якою присвоюється кваліфікація фізичного терапевта, надається право використовувати назву цієї професії і працювати як незалежний спеціаліст.

В той час, як більшість фізичних терапевтів виконують різнопланову діяльність, часто споріднену, є зростаюча тенденція спеціалізованих напрямків, тобто розвиток, вдосконалення в одній специфічній ланці професії. Спеціалізовані напрямки клінічної діяльності фізичного терапевта можуть бути в неврології, ревматології, ортопедії, акушерстві, педіатрії, пульмонології, кардіології та спортивній реабілітації/медицині.

Курс «Фізична терапія при множинних порушеннях організму» розроблено з урахуванням вимог до змісту підготовленості фахівців галузі *охорона здоров'я* спеціальності *фізична терапія, ерготерапія*

Мета курсу – набуття студентами, як майбутніми фахівцями у галузі охорони здоров´я, теоретичних знань та формування практичних умінь для проведення фізичної терапії при множинних порушеннях організму і поєднаній патології, при порушеннях обміну речовин, пошкодженнях опорно-рухового апарату та хірургічній патології; здобуття студентами компетенцій для розробки профілактичних та реабілітаційних стратегій, при визначенні індивідуального плану фізичної терапії з метою покращення здоров'я, функціональних можливостей, адаптації дати ґрунтовні знання про комбіновані захворювання організму, у комплексному лікуванні яких використовують засоби лікувальної фізичної культури, фізіотерапевтичні процедури, масаж, преформовані фізичні фактори; а також - навчити майбутніх спеціалістів розвивати у собі спостережливість, дослідницькі інтереси, здатність визначати загальний стан хворого, бачити найменші зміни в його стані і тим самим забезпечувати гнучку тактику застосування фізичної терапії.

Завдання курсу – вивчення дисципліни "Фізична терапія при множинних порушеннях організму" є засвоєння студентами теоретичних знань та отримання навичок щодо особливостей множинних порушень та поєднаних захворювань, проведення оцінки стану пацієнта та складання програми фізичної терапії, а саме: розробити і вміти виконувати комплекс фізичних вправ лікувальної гімнастики та лікувального масажу, доповнений фізіотерапевтичними процедурами, застосуванням преформованих фізичних чинників; оцінити вплив розробленого індивідуалізованого плану фізичної терапії впродовж часу занять при множинних порушеннях організму.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є засоби і методи фізичної терапії при множинних порушеннях та захворюваннях організму.

Навчальний контент

Назви змістових тем	Розподіл годин				Результати навчання. Знати:
	разом	л.	пр.	с.р.	
Тема 1. **Реаніматологія. Основні завдання реаніматології:**	10	2	4	4	- анестезіологія та реаніматологія, як наука; - специфіка роботи у дитячих реанімаційних відділеннях; - моніторинг в анестезіології і інтенсивній

зародження науки реаніматологи, принципи роботи реанімаційних відділень та палат інтенсивної терапії.					терапії; - принципи роботи реабілітолога в реанімаційному відділенні: поняття пріоритетів у обстеженні пацієнта; - індивідуальний підхід до пацієнта, робота в команді, догляд за пацієнтом, робота з родичами. - Техніка проведення маніпулятивних втручань у пацієнтів, які перебувають в комі. Обстеження пацієнтів в комі. Визначення основних завдань. - Як працювати з хворим, який перебуває на ТІТВІТ Проведення відсмоктування з дихальних шляхів. Ускладнення, які зустрічаються в пацієнтів в комі.
Тема 2. **Поняття про шоки, термінальні стани, клінічна і біологічна смерть мозку.**	10	2	4	4	- принципи надання невідкладної допомоги: поняття гострої недостатності кровообігу, гостра недостатність нирок; - шоки, види шоків; - синдром тривалого стискання, опіки, відмороження, замерзання; - серцево-легенева реанімація, непрямий масаж серця, можливі ускладнення серцево-легеневої реанімації, етичні аспекти серцево-легеневої реанімації; - покази до штучної вентиляції легень, інтубації трахеї. Поняття смерть мозку, клінічна смерть і біологічна смерть. Обстеження пацієнтів.
Тема 3. **Вступ до курсу “ Фізична терапія при множинних порушеннях організму”. Особливості психічних та фізичних змін у осіб похилого віку, основні захворювання притаманні для осіб похилого віку.**	10	2	4	4	- життєдіяльність організму людини; категорії та ступені життєдіяльності; - загальні питання патології; закономірності виникнення, розвитку і кінця хвороби; - семіотика множинних внутрішніх та хірургічних захворювань; - методики досліджень у практиці фізичного терапевта; - обстеження та визначення діагнозу при різних патологіях; поняття «основний діагноз та супутні патології»; коморбідність; - загальні принципи фізичної терапії при множинних порушеннях організму; особливості складання програми фізичної терапії при множинних патологіях; - особливості роботи з людьми похилого віку;

					- основні захворювання та форми реабілітаційних втручань у людей похилого віку. Типи поведінки хворих.
Тема 4. **Сучасні уявлення про наслідки захворювання та травми. Фізична терапія хворих на виразкову хворобу шлунка та дванадцятипалої кишки. Фізична терапія пацієнтів із артеріальною гіпертензією, гіпертонічною хворобою, остеохондрозом шийного відділу хребта. Фізична терапія хворих на ішемічну хворобу серця (ІХС), стенокардію.**	10	2	4	4	- Особливості реабілітаційного обстеження, визначення можливих ускладнень внаслідок травми чи хронічного захворювання. Способи оцінки порушення життєдіяльності та соціальних обмежень. Особливості вивчення рівня якості життя. Поняття коми і псевдокоми. Причини виникнення ком, способи роботи із пацієнтами, що перебувають в комі, стадії виходу із тривалої коми, наслідки перебування в комі. Псевдокоми, як їх розпізнати. - Поняття «диспептичний синдром». Етіопатогенез виразкової хвороби шлунка та дванадцятипалої кишки, основні клінічні симптоми. Ускладнення та супутня патологія. Особливості фізичної терапії. - етіопатогенез артеріальної гіпертензії, гіпертонічної хвороби, остеохондрозу шийного відділу хребта; - термін «нейроциркуляторна дистонія». Основні клінічні симптоми, діагностика. Застосування фізичної терапії; - Причини виникнення ІХС, патогенез стенокардії напруги та спокою. Фізична терапія хворих на ішемічну хворобу серця (ІХС), стенокардію.
Тема 5. **Фізична терапія хворих із патологією серцевих клапанів. Фізична терапія хворих на системні захворювання, ревматизм, системний червоний вовчак. Фізична терапія хворих на розсіяний склероз і супутню патологію; полінейропатії.**	10	2	4	4	- Етіопатогенез ураження серцевих клапанів. Оцінка ступеню серцевої недостатності. Клініка захворювання, ускладнення та супутня патологія. Особливості фізичної терапії. - Системні захворювання, ревматизм, системний червоний вовчак: причини виникнення, основні клінічні симптоми, форми. Ускладнення та супутня патологія. Особливості застосування фізичної терапії. - Етіопатогенез розсіяного склерозу, різних видів полінейропатій. Клініка, ускладнення та супутня патологія. Особливості фізичної терапії. - Алгоритм проведення обстеження та особливості створення програми

					реабілітаційного втручання. - Основні принципи реабілітаційного обстеження важкохворих. - Особливості обстеження пацієнта, підбору засобів для заняття, визначення першочергових завдань. - Складання протоколів обстеження, вирішення ситуаційних завдань.
Тема 6. **Фізична терапія при судинних захворюваннях нижніх кінцівок, хронічній артеріальній недостатності (ХАННК), варикозній хворобі НК, лімфостазі НК.**	8	2	4	2	- Причини виникнення, основні клінічні симптоми, ступені недостатності кровообігу НК. Ускладнення та супутня патологія. - Особливості застосування фізичної терапії при судинних захворюваннях НК. - Ускладнення, які можуть виникнути внаслідок тривалого лежання. Поняття відлежин, способи їх профілактики. - Типи оперативних втручань та можливі ускладнення у післяопераційному періоді. Найчастіші ускладнення через знерухомлення, способи їх профілактики. Техніка переміщень важкохворих у ліжку. Навчання медперсоналу та родичів.
Тема 7. **Особливості реабілітаційної допомоги при травмах та захворюваннях опорно-рухової системи. Фізична терапія хворих із порушеннями обміну речовин, метаболічним синдромом, цукровим діабетом та супутньою патологією. Фізична терапія хворих з захворюваннями щитовидної залози та супутній патології, синдромом хронічної втоми як прояву різних захворювань.**	16	2	8	6	- Способи оцінки порушення життєдіяльності та соціальних обмежень. Особливості вивчення рівня якості життя. - Етіологія, патогенез, клініка, ускладнення та супутні патології при порушеннях обміну речовин, метаболічному синдромі, цукровому діабеті. - Оцінка індексу маси тіла (ІМТ), поняття «ожиріння». Оцінка ступеню серцевої недостатності. Клініка захворювання, ускладнення та супутня патологія. Особливості фізичної терапії. - Застосування фізичної терапії. Фізична терапія хворих з захворюваннями щитовидної залози та супутній патології, синдромом хронічної втоми як прояву різних захворювань. Причини виникнення, клініка, діагностика. Ускладнення та супутні патології. - Стрес, його роль у виникненні СХВ. Значення КПТ в процесі лікування. Особливості застосування фізичної терапії.
Тема 8. **Фізична**	16	2	8	6	- Загальні принципи фізичної терапії

терапія хворих із хірургічною патологією органів грудної порожнини. Постмастектомічний синдром. Фізична терапія хворих із гострою хірургічною патологією органів черевної порожнини. Фізична терапія хворих з множинними пошкодженнями опорно-рухового апарату. Фізична терапія нейрохірургічних хворих. Черепно-мозкова травма; гостре порушення мозкового кровообігу.					«хірургічного» пацієнта. - Етіологія, патогенез, клініка торакальної та кардіохірургічної патології, ускладнення та коморбідність. - Стан після мастектомії. Застосування засобів фізичної терапії. - Етіологія, патогенез, клініка гострої абдомінальної патології, ускладнення та коморбідність. Особливості «ургентного» хірургічного пацієнта. Застосування засобів фізичної терапії. - Особливості реабілітаційного обстеження, визначення можливих ускладнень внаслідок травми чи хронічного захворювання ОРА. - Множинність ушкоджень. Періоди відновлювальної терапії. Застосування засобів ЛФК, лікувального масажу та фізичної терапії. - Черепно-мозкова травма; гостре порушення мозкового кровообігу. Множинність ушкоджень. - Періоди відновлювальної терапії. Застосування засобів ЛФК, лікувального масажу та фізичної терапії.
Усього:	**90**	**16**	**40**	**34**	

Очікувані результати навчання

Після завершення цього курсу студент буде **вміти**:

Після завершення цього курсу студент буде **вміти**:	**Компетентності**
- вміти проводити маніпуляційні втручання у пацієнтів, які перебувають на ШВЛ; - вміти проводити реанімаційні заходи; - етичні аспекти поведінки із пацієнтами в комі чи у важких станах; - надання невідкладної допомоги при гострих невідкладних станах; - підбір та застосування форм роботи із особами похилого віку; - навчання прийомам самообслуговування при неврологічних захворюваннях; - робота із родиною та	ЗК 01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 02. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК 03. Навички міжособистісної взаємодії. ЗК 04. Здатність працювати в команді. ЗК 05. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети. ЗК 06. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 07. Здатність спілкуватися іноземною мовою. ЗК 08. Здатність планувати та управляти часом. ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

доглядальниками; - алгоритм проведення обстеження пацієнта; - алгоритм створення програми реабілітаційного втручання відповідно до захворювання та індивідуальних особливостей пацієнта; - підбір та застосування форм занять при травмах та захворюваннях ОРА, захворюваннях серцево-судинної, дихальної систем та при хірургічних втручаннях; - навчання прийомам самообслуговування при травмах та захворюваннях ОРА.	ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. **Фізичний терапевт повинен мати:** СК 01. Здатність пояснити пацієнтам, клієнтам, родинам, членам міждисциплінарної команди, іншим медичним працівникам потребу у заходах фізичної терапії, ерготерапії, принципи їх використання і зв'язок з охороною здоров'я. СК 02. Здатність аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції. СК 03. Здатність трактувати патологічні процеси та порушення і застосовувати для їх корекції придатні засоби фізичної терапії, ерготерапії. СК 04. Здатність враховувати медичні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти у практиці фізичної терапії, ерготерапії. СК 05. Здатність провадити безпечну для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця практичну діяльність з фізичної терапії, ерготерапії у травматології та ортопедії, неврології та нейрохірургії, кардіології та пульмонології, а також інших областях медицини. СК 07. Здатність допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання програми фізичної терапії та ерготерапії. СК 09. Здатність забезпечувати відповідність заходів фізичної терапії та/або ерготерапії функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта. СК 10. Здатність проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами (додаток 3) та документувати отримані результати. СК 11. Здатність адаптовувати свою поточну практичну діяльність до змінних умов. СК 12. Здатність надавати долікарську допомогу під час виникнення невідкладних станів. **Програмні результати навчання** ПР 01. Демонструвати готовність до зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та проведення роз'яснювальної роботи серед пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади. ПР 02. Спілкуватися усно та письмово українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування; складати документи, у тому числі іноземною мовою (мовами).

	ПР 07. Трактувати інформацію про наявні у пацієнта/клієнта порушення за Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) та Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків (МКФ ДП). ПР 08. Діяти згідно з нормативно-правовими вимогами та нормами професійної етики. ПР 10. Здійснювати заходи фізичної терапії для ліквідації або компенсації рухових порушень та активності. ПР 12. Застосовувати сучасні науково-доказові дані у професійній діяльності. ПР 13. Обирати оптимальні форми, методи і прийоми, які б забезпечили шанобливе ставлення до пацієнта/клієнта, його безпеку/захист, комфорт та приватність. ПР 14. Безпечно та ефективно використовувати обладнання для проведення реабілітаційних заходів, контролю основних життєвих показників пацієнта, допоміжні технічні засоби реабілітації для пересування та самообслуговування. ПР 15. Вербально і невербально спілкуватися з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, у мультидисциплінарній команді. ПР 18. Оцінювати себе критично, засвоювати нову фахову інформацію, поглиблювати знання за допомогою самоосвіти, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.

Пререквізити

Для вивчення курсу студенти потребують базових знань анатомії, фізіології, патологічної анатомії, патологічної фізіології, пропедевтики та семіотики внутрішніх захворювань, фізіотерапії, масажу, профілактики захворювань, основ фізичної реабілітації, а також - з теорією та методикою фізичного виховання, біомеханікою. Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Навчальні методи та техніки

Під час викладання курсу будуть використовуватися лекції, презентації (ілюстрація, демонстрація), розповіді, пояснення, розв'язування ситуаційних задач, дискусія, колаборативне навчання, практико-орієнтоване навчання.

Необхідне обладнання

персональний комп'ютер, програмне забезпечення, проектор, доступ до клінічних баз (реабілітаційні, клінічні відділення; кабінети; геріатричний пансіонат).

Політика оцінювання

***Політика щодо відвідування*:**

- відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали;
- за наявності об'єктивних причин (напр.: хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в онлайн формі, за погодженням із керівником курсу.

***Політика щодо академічної доброчесності*:**

- списування під час контрольних робіт, складання заліку та інших контрольних форм перевірки заборонені;
- мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час підготовки практичних завдань в процесі заняття.

***Умови допуску до підсумкового контролю**:*

- відвідування (або відпрацювання) усіх занять;
- відвідування баз ознайомчої практики;
- наявність конспекту лекції чи самопідготовки;
- активна участь у практичних заняттях (відповіді на запитання, доповнення);
- вчасне виконання домашніх завдань з самостійної роботи;
- складання підсумкових тестів та практичних завдань за змістовним модулем.

***Умови щодо dead-лайнів та перескладання*:**

- роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів);
- перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (напр.: участь у змаганнях, конференціях тощо) і оцінюється без зниження оцінки.

Критерії оцінювання

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.

Максимальна кількість балів за 4 модулі – 100 балів (100%).

Мінімальна кількість балів, за якою залік за предметом вважають зданим – 61 бал (61%).

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять в усній та письмовій формах.

1. Виконання завдань практичних занять.
2. Контрольна робота.
3. Перевірка завдань для самостійної роботи.
4. Перевірка матеріалів самопідготовки.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – недиференційований залік (VIII семестр – денна форма; VIII семестр – заочна форма навчання)

Засоби діагностики успішності навчання - усне опитування, виконання завдань практичних занять, тестові контрольні та самостійні роботи. Програма дисципліни складається із 4-х змістових модулів, кожен із яких оцінюється відповідною кількістю балів і складає певний % від загальної оцінки успішності навчання.

Залік складається із двох частин: теоретичної та практичної. Теоретична частина заліку становить письмове контрольне опитування за результатами лекційного курсу та самостійного опрацювання визначених тем. Практична частина заліку проводиться усно. Студенту пропонується продемонструвати навики, отримані в результаті практичних занять та запропонувати індивідуальну програму фізичної терапії окремого клінічного випадку.
Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

Система оцінювання модуля 1

Види контролю

Вид контролю	**максимальна кількість**
Письмова робота	**15**
Всього за модуль	**15**

Кількість балів отриманих за модуль 1	**Оцінка**	**Оцінка ECTS**	**% від максимальної кількості набраних балів**
15,0-13,5	**5 (відмінно)**	**A**	**90-100**
13,4-12,3	**4 (добре)**	**B**	**89-82**
12,2-11,25	**4 (добре)**	**C**	**81-75**
11,2-10,2	**3 (задовільно)**	**D**	**74-68**
10, 1 -9, 15	**3 (задовільно)**	**E**	**67-61**
9, 1 - 5, 25	**2 (незадовільно)**	**Fx**	**60-35**
5,2	**0**	**F**	**35-0**

Система оцінювання модуля 2

Види контролю

Вид контролю	**максимальна кількість**
Письмова робота	**25**
Всього за модуль	**25**

Кількість балів отриманих за модуль 2	**Оцінка**	**Оцінка ECTS**	**% від максимальної кількості набраних балів**
25-22, 5	**5 (відмінно)**	**A**	**90-100**
22, 4 - 20, 5	**4 (добре)**	**B**	**89-82**
20,4-18, 75	**4 (добре)**	**C**	**81-75**
18, 7-17,0	**3 (задовільно)**	**D**	**74-68**
16,9-15,25	**3 (задовільно)**	**E**	**67-61**
15,2-8, 75	**2 (незадовільно)**	**Fx**	**60-35**
8,7	**0**	**F**	**35-0**

Система оцінювання модуля 3

Види контролю

Вид контролю	максимальна кількість балів
Контрольна робота	**25**
Всього за модуль	**25**

Кількість балів отриманих за модуль 3	Оцінка	Оцінка ECTS	% від максимальної кількості набраних балів
25-22,5	**5 (відмінно)**	**A**	**90-100**
22, 4 - 20, 5	**4 (добре)**	**B**	**89-82**
20,4-18, 75	**4 (добре)**	**C**	**81-75**
18, 7-17,0	**3 (задовільно)**	**D**	**74-68**
16,9-15,25	**3 (задовільно)**	**E**	**67-61**
15,2-8, 75	**2 (незадовільно)**	**Fx**	**60-35**
8,7	**0**	**F**	**35-0**

Система оцінювання модуля 4

Вид контролю	максимальна кількість
Контрольна робота	**20**
Демонстрація практичних навиків	**15**
Всього за модуль	**35**

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для недиференційованого заліку
90 – 100	**A**	зараховано
82-89	**B**	
75-81	**C**	
68-74	**D**	
61-67	**E**	
35-60	**FX**	незараховано, з можливістю повторного складання
0-34	**F**	незараховано, з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Залік студент отримує на підставі результатів виконання ним усіх видів робіт на практичних заняттях та контрольних замірів протягом семестру.

Рекомендована література

Основна:

1. Анестезиология и реаниматология : практ. занятия / под общей ред. Л. В. Усенко. – Киев : Вища школа, 1983. – 351 с.
2. Бас О. Реабілітаційне обстеження жінок після мастектомії / Ольга Бас // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Львів, 2008. – Вип. 12, т. 3. – С. 22–25.
3. Белова А. Н. Щепетова О. Н. Шкалы, тесты и опросники в медицинской реабилитации / А. Н. Белова, О. Н. Щепетова. – Москва : Антидор, 2002. С. 27.
4. Букуп К. Клиническое исследование костей, суставов и мышц / К. Букуп. – Москва : Медицинская литература, 2007. — 320 с.
5. Вакуленко Л. О. Основи фізичної реабілітації / Л. О. Вакуленко. – Тернопіль : ТНПУ, 2010. – 234 с.
6. Виленский Б. С. Инсульт: профилактика, диагностика, лечение / Б. С. Виленский. – Санкт-Петербург : Искусство России, 1999. – 336 с.
7. Внутрішні хвороби / [Р. О. Сабадишин, В. М. Баніт, І. М. Григус і ін.] ; за ред. Р. О. Сабадишина. – Рівне : Рівненська друкарня, 2004. – 544 с.
8. Григус І. М. Фізична реабілітація при захворюваннях дихальної системи : навч. посіб. /І. М. Григус. – Рівне, 2011. – 186 с.
9. Двигательная реабилитация при нарушениях осанки и сколиозе : учеб.-метод. реком. / авт.-сост. Л. А. Скиндер, А. Н. Герасевич ; под ред. А. Н. Герасевича. – Брест : БрГУ им. А.С. Пушкина, 2006. – 36 с.
10. Дитяча анестезіологія і реаніматологія / за ред. В.А. Міхельсон, В. А. Гребенніков. – Київ, 2008. - 237с.
11. Маркс В.О. Ортопедическая диагностика / В. О. Маркс. – Минск,1978. – 508 с.
12. Масаж і лікувальна фізкультура в медицині : підручник / М. В. Степашко, Л. В. Сухостат. – Київ : Медицина, 2006. – 288 с.
13. Мухін В. М. Фізична реабілітація при пошкодженнях опорно-рухового апарату : монографія / В. М. Мухін. – Львів : ЛДУФК, 2016. – 398 с.
14. Мухін В. М. Фізична реабілітація / В. М. Мухін. – Київ : Олімпійська література, 2009. – 488 с.
15. Мухін В. М. Фізична реабілітація в травматології : монографія / В. М. Мухін. – Львів : ЛДУФК, 2015. – 424 с. – ISBN 978-966-2328-77-6.
16. Новик А. А. Руководство по исследованию качества жизни в медицине / Новик А. А., Ионова Т. И.. — 2-е изд. – Москва, 2007. – 320 с.
17. Ногас А. О. Фізична реабілітація при множинних захворюваннях : навч.-метод. посіб. / А. О. Ногас, І. М. Григус. – Рівне, 2012. – 100 с.
18. Поцюрко Р. І. Невідкладні стани в педіатрії : навч. посіб. – Київ : Медицина, 2006. – 192 с.
19. Реабилитация детей с ДЦП / [Е. В. Семёнова, Е. В. Клочкова, А. Е. Коршикова-Морозова и др.]. – Москва : Лента книга, 2018. – 584 с.
20. Реабілітація хворих засобами лікувальної фізкультури / [Грейда Б. П., Столяр В. А., Валецький Ю. М., Грейда Н. Б.]. – Луцьк : Волинська

обласна друкарня, 2003. – 310 с.
21. Ріст та розвиток людини / Тарасюк В. С., Титаренко Г. Г., Паламар І. В., Титаренко Н. В. – Київ : Здоров’я, 2002. – 272 с.
22. Рокошевська В. Застосування моделі міжнародної класифікації функціонування (МКФ) у фізичній терапії осіб після перенесеного мозкового інсульту / Віра Рокошевська, Богдан Крук // Сучасні тенденції у практиці і освіті з фізичної терапії. – Львів, 2016. – С. 50–52.
23. Руководство по геронтологии / под ред. В. Н. Шабалина. — Москва, 2005. – 800 с.
24. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 22 «Охорона здоров’я», спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія» : наказ Міністерства освіти і науки України від 19.12.2018 р. № 1419.
25. Теоретико-методичні основи фізичної реабілітації/терапії дітей шкільного віку з бронхолегеневими патологіями : монографія / Наталя Івасик. – Львів : ЛДУФК, 2018. – 393 с.
26. Тимрук-Скоропад К. Первинне оцінювання та планування фізичної терапії пацієнтів із хронічним обструктивним захворюванням легень з використанням інструментів на основі міжнародної класифікації функціонування / Катерина Тимрук-Скоропад // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2018. – № 1(31). – С. 45–53.
27. Тиравська О. Реабілітаційне обстеження осіб після хірургічного лікування кил міжхребцевих дисків поперекового відділу хребта / Оксана Тиравська // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Львів, 2009. – Вип. 13, т. 3. – С. 171–175.
28. Швидка медична допомога : навч. посіб. / Л. П. Чепкий О. Ф., Возіанов О.И. – Київ : Вища школа. – 311 с.
29. International classifcation of functioning, disability and health: ICF. Geneva, World Health Organization, 2001, 300 p.
30. Ansari, N. N., Naghdi, S., et al. (2009). Assessing the reliability of the Modified Modified Ashworth Scale between two physiotherapists in adult patients with hemiplegia // NeuroRehabilitation 25(4): 235-240.
31. Hislop HJ, Montgomery J. Daniels and Worthingham’s Muscle Testing: Techniques of Manual Examination. 8th ed. Philadelphia, PA: Saunders; 2007.
32. Sports Injury Assessment and Rehabilitation by David Reid Hardcover, 1992. - 1270 p.
33. Norkin CC, White DJ. Measurement of Joint Motion: A Guide to Goniometry. Philadelphia: FA Davis, 2003.
34. Orthopedic Physical Assessment 6th Edition by David J. Magee, 2014. – 1184 p.
35. Pathology and Intervention in Musculoskeletal Rehabilitation (Musculoskeletal Rehabilitation 2nd Edition / by David J. Magee, James E. Zachazewski, William S. Quillen, and Robert C. Manske, 2016. – 1240 p.

36. Bickley LS, Szilagyi PG. Bates' Guide to Physical Examination and History Taking. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins, 2003.
37. Wall and Melzack's Textbook of Pain // 5 th Edition. – Elsevier Churchill Livingstone, 2005. – 1239 p.
38. Vitor Quality of Life Scale for the Elderly: evidence of validity and reliability José Vitor da Silva and Makilim Nunes Baptista1 da Silva and Baptista SpringerPlus (2016) 5:1450.
39. Wieland D., Hirth V. Comprehensive Geriatric Assessment // Cancer Control. – 2003. – Vol. 10, №. 6. – P. 454–462.
40. Therapeutic exercise: foundations and techniques / Carolyn Kisner, Lynn Allen Colby; illustrations by Jerry L. Kisner. – 4th ed. – 91 p.
41. Fundamentals of Neurology An Illustrated Guide Mark Mumenthaler, Heinrich Mattle, 2006 Thieme, 306 p.
42. Pulmonary Function Tests / Harpreet Ranu, Michael Wilde, Brendan Madden // Ulster Med J., 2011. – № 80(2). – P. 84–90.
43. Lymphedema Management: The Comprehensive Guide for Practitioners 3rd edition Edition by Joachim Ernst Zuther , Steve Norton. – 392 p.

Допоміжна:

1. Алан Е. Г. М'язова дистрофія : факти / Алан Е. Е. Емері. – Нью-Йорк : Oxford University Press, 2001. – 164 с.
2. Аронов Д. М. Функциональные пробы в кардиологии / Д. М. Аронов, В. П. Лупанов. – Москва : МЕДпресс - информ, 2007. – 328 с.
3. Бас О. Визначення якості життя хворих після мастектомії / Ольга Бас // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Львів, 2006. – Вип. 10, т. 4, кн. 2. – С. 9–14.
4. Боль в плече: патогенез, диагностика, лечение / В. А. Широков. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : МЕДпресс-информ, 2012. – 240 с.
5. Вовканич А. Лікувальна фізична культура при захворюваннях дихальної системи / А. Вовканич, О. Романчак // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. – Львів, 2006. – Т. 4, кн. 2. – С. 31–35.
6. Воронін Д. М. Фізична реабілітація при захворюваннях нервової системи : навч. посіб. / Д. М. Воронін, Є.О. Павлюк. – Хмельницький : ХНУ, 2011. – 143 с.
7. Демиденко Т. Д. Реабилитация при цереброваскулярной патологии / Т. Д. Демиденко. – Ленинград : Медицина, 1989. – 208 с.
8. Зайков С. В. Пикфлоуметрия при обструктивных заболеваниях легких С. В. Зайков. – Киев, 1998. –16 с.
9. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військово-службовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миро-творчих підрозділів : метод. посіб. / Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О. Р. – Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2011. – 281 с.
10. Івасик Н. Алгоритм реабілітаційного обстеження дітей з бронхо-

легеневими захворюваннями / Наталія Івасик // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2016. – № 4(54). – С. 42–46.
11. Івасик Н. Розрахунок якісної оцінки тесту шестихвилинної ходьби у дітей / Наталія Івасик // Сучасні тенденції у практиці і освіті з фізичної терапії. – 2016.
12. Інструментальні методи дослідження функції зовнішнього дихання при захворюваннях бронхо-легеневої системи : метод. реком. / Ю.М. Мостовий, Т. В. Константинович-Чічірельо, О. М. Колошко, Л. В. Распутіна; Вінниц. держ. мед. ун-т ім. М. І. Пирогова. – Вінниця, 2000. – 36 с.
13. Казарезов М. П. Контрактуры / М. П. Казарезов. – Москва, 2002. – 255 с.
14. Кащуба В.А. Биомеханика осанки / В. А. Кашуба. – Киев, 2002. – 278 с.
15. Крись-Пугач А. П. Обстеження та діагностика опорно-рухових розладів у дітей / А. П. Крись-Пугач. – Хмельницький, 2002. – 216 с.
16. Крук Б. Р. Методи обстеження осіб з хребетно-спинномозковою травмою в післяопераційний періоди Крук Б. Р. // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – 2003. – С. 301–302.
17. Левин О. С. Алгоритмы диагностики и лечения деменции / О. С. Левин. – Москва : Медпресс-информ, 2012. – 192 с.
18. Окамото Г. Основи фізичної реабілітації / перекл. з англ. Окамото Г. – Львів : Галицька видавнича спілка, 2002. – 294 с.
19. Пєшкова О. В. Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів : навч. посіб. / О. В. Пєшкова. – Харків : СПДФО, 2011. – 312 с.
20. Подчуфарова Е. В. Боль в спине : монографія / Е. В. Подчуфарова, Н. Н. Яхно. – Москва: ГОЭТАР-Медиа, 2010. – 368 с.
21. Посохина О. В. Монреальская шкала оценки когнитивных функцій / Посохина О. В., Смирнова А. Ю. // Здоров'я України. – 2011. – № 1. – С. 44–45.
22. Слободян Л. М. Діагностика захворювань та реабілітація дітей / Л.М.Слободян, В.Ф. Лобода, Н.Б. Процайло. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. – 614 с.
23. Тесты и шкалы в неврологии : руководство для врачей / под ред. проф. А.С. Кадыкова, Л.С. Манвелова. – Москва : МЕДпресс-информ, 2015. – 224 с.
24. Янда В. Функциональная диагностика мышц / Владимир Янда. – Москва : Эксмо, 2010. – 352 с.
25. Sandqvist G., Eklund M. Validity of HAMIS: a test of hand mobility in scleroderma. Arthritis Care Res 2000; 13: 382–7.
26. Curtis C, Stephens D, Clarke HM, Andrews D. The active movement scale: an evaluative tool for infants with obstetrical brachial plexus palsy. J Hand Surg Am. 2002;27:470-478.
27. Mahoney K, Hunt A, Daley D, Sims S, Adams R. Inter-tester reliability and precision of manual muscle testing and hand-held dynamometry in lower limb muscles of children with spina bifida. Phys Occup Ther Pediatr. 2009;29:44-

59.
28. Raat H., Mangunkusumo R., Landgraf J. et al. Feasibility, reliability, and validity of adolescent health status measurement by the Child Health Questionnaire Child Form (CHQ-CF): internet administration compared with the standard paper version. Quality Life Res 2007; 16: 675–685.
29. Ashby, M. P. W. Grocott, F. S. Haddad Outcome measures for orthopaedic interventions on the hip VOL. 90-B, No. 5, 2008 545-549.
30. Kisner, Carolyn. Therapeutic exercise : foundations and techniques / Carolyn Kisner, Lynn Allen Colby. — 6th ed. 1050 p.
31. Therapeutic exercise for physical therapist assistants / [edited by] William Bandy, Barbara Sanders ; photography by Michael A. Morris. — 2nd ed.476 p.
32. Special Tests in Musculoskeletal Examination: An evidence-based guide for clinicians, 2010.
33. Musculoskeletal Examination, 3rd Edition Jeffrey Gross, Joseph Fetto, Elaine Rosen, Wiley-Blackwell 2011, 472 p.
34. Physical Rehabilitation: Evidence-Based Examination, Evaluation, and Intervention by Michelle H. Cameron MD PT (Author, Editor), Linda Monroe MPT OCS (Author, Editor) 1120 p.
35. Barbano RL. Handbook of Manual Muscle Testing Neurology. 2000. p. 1211.
36. Improving Functional Outcomes in Physical Rehabilitation, Second Edition, Susan B. O'Sullivan, , Thomas J. Schmitz, , 2016. - 384 p.
37. Physical Rehabilitation, Evidence-Based Examination, Evaluation, and Intervention, Michelle H. Cameron, , Linda G. Monroe, 2007. – 1120 p.

Електронні ресурси інтернет:

1. Електронний каталог ЛДУФК імені Івана Боберського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://3w.ldufk.edu.ua/
2. Електронний репозитарій ЛДУФК імені Івана Боберського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://repository.ldufk.edu.ua/
3. Єфімова С. Функціональні легеневі тести в дітей. Динаміка показників функції зовнішнього дихання залежно від періоду загострення бронхіальної астми в дітей [Електронний ресурс] / Світлана Єфімова, Олена Тарасюк // Спортивна наука України. – 2014. – №4 (61). – С. 3–11. – Режим доступу: http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/9618
4. Ногас А. О. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Фізична реабілітація при множинних захворюваннях» для студентів напряму підготовки 6.010203 «Здоров'я людини» денної форми навчання / А. О. Ногас. – Рівне : НУВГП, 2016. – 34 с. Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/view/shufr/05-07-21.html
5. Мазепа М. Тестування функцій кисті у хворих на системну склеродермію / Марія Мазепа, Оксана Тиравська, Орест Малков // Спортивна наука України. – 2018. – № 2(84). – С. 29–35. – Режим доступу : http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/15937
6. ICD-11 for Mortality and Morbidity Statistics (ICD-11 MMS) 2018 version [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу:

https://icd.who.int/browse11/l-m/en.
7. International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: http://apps.who.int/classifications/icfbrowser/
8. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/
9. https://ucpwheels.org/
10. https://www.wcpt.org/
11. https://www.erwcpt.eu/
12. https://www.pedro.org.au/
13. https://www.cochranelibrary.com/
14. http://www.clinicalevidence.com
15. https://www.nice.org.uk/
16. https://physrehab.org.ua/uk/resource/